

فراخوان مسابقه گروهی رشد ۷

عنوان

عوامل و پیامدهای سوءظن در

منابع اسلامی

استاد راهنما

سرکار خانم جمشیدی

دبیر گروه

فریده جلیلیان

اعضا

فریده جلیلیان - زهرا درخشان مقدم - احترام حقی

زمان ارائه

آذر ۹۷

تمحیدیه

الهی ...تلاش هایی هست که جز به مدد تو ثمر نمی بخشد تغییراتی هست که جز به تقدیر تو ممکن نیست ودعاهایی هست که جز به آمین تو اجابت نمی شود . پس ای معبود بی نظیر ! ما را مثل خودت کن ، بزرگ و بلند ، از این حقارت و پستی دستانمان را بگیر والايمان کن که خسته از این مردابیم و دلمان دریا شدن می خواهد . تو خود به ما اجازه دادی در دعا و نیایش و خواهش ، پس بشنو ای شنوا ، ستایشمان را و بپذیر دعايمان را .

تقدیم به

ارواح مقدس ائمه ی اطهار - سلام الله علیہا - و به ساحت مقدس امام زمان -عج- پرشد تمام
ظرف زمان بی حضور تو پس کی ظهور می کنی ای منجی زمین.

تقدیر و تشکر

مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمَخْلُوقَ لَمْ يَشْكُرِ الْخَالِقَ

پس از حمد و ثنای الهی و ستایش بی بدیل از عنایات ویژه حضرت رب العالمین از زحمات بی دریغ استاد گرانمایه سرکار خانم جمشیدی صمیمانه و متواضعانه سپاسگزای می نماییم .

بی مورد و افراطی درباره همسر، مذموم و بد شمرده شده است؛ زیرا ممکن است افراد پاک را به ناپاکی بکشاند و فرد درستکار را به نادرستی دعوت و تشویق کند؛^۱

چنان که امام علی-علیه السلام- فرموده اند: اِيَّاكَ وَ التَّغَايِرَ فِي غَيْرِ مَوْضِعِهِ فَإِنَّ ذَلِكَ يَدْعُوا الصَّحِيحَةَ إِلَى السَّقَمِ وَ الْبَرِيئَةَ إِلَى الرَّبِّ؛ از غیرت ورزی بی مورد پرهیز کن، زیرا اظهار غیرت در غیر موردش، تندرست را به بیماری و بی گناه را به سوی گناه می خواند.

مراد از بیماری، ممکن است همان رنج و کدورتی باشد که از تعصب و غیرت ورزی بی جا عارض می شود، یا بیماری روحانی و هلاکت اخروی، که به چنین تعصب بی جایی افزوده می شود، بنابراین وظیفه ی مؤمنان است که شریک زندگی و راز دار اسرار خود را قبل از گزینش، آزمایش نمایند؛ زیرا بنا به فرمایش امیر المومنین -علیه السلام- اطمینان کردن به دیگران قبل از آزمایش کردن آنها، نشانه کم خردی می باشد. با این وجود پس از آزمایش و اثبات صلاحیت فرد، دیگر بدبینی و تجسس زیاد نسبت به او معنا نخواهد داشت.^۲

۳- بی اعتمادی

انسان موجودی اجتماعی است که بدون ارتباط سازنده با دیگران، به تکامل و رشد و تعالی نمی رسد. اساس و مبنای این پیوند و تعامل اجتماعی، اعتماد به یکدیگر است. انسانی که به بیماری روحی «بدبینی» دچار است، طبیعتاً نمی تواند به دیگران اعتماد کند و پیوسته تصوّر می کند که توطئه و خیانتی از سوی دیگران، علیه او در جریان است. امام علی-علیه السلام- درباره این اشخاص چنین می فرمایند:

۱ جعفر، سبحانی؛ اخلاق عبادی؛ همان، ص ۱۲۹ و ۱۳۰.

۲ اعظم السادات، حسینی؛ سوء ظن و حسن ظن به خدا و خلق؛ همان، ص ۲۰۴.

مَنْ سَاءَتْ ظُنُونُهُ، الْخِيَانَةُ بِمَنْ لَا يَخُونُهُ؛ انسان بد گمان، نسبت به کسی که به او خیانتی نکرده بدبین می شود و او را خائن می پندارد.

زمانی که چنین ایده و طرز فکری در وجود انسان رسوخ کرد، مطمئناً بر نوع رفتار و کنش او با دیگران تأثیر خواهد گذاشت و آثاری چون بدخلقی در وجود او هویدا و آشکار خواهد شد. با بروز چنین رفتارهایی به تدریج سایر افراد نیز نسبت به او بی اعتماد می شوند. بدین ترتیب سوء ظن ابتدا موجب سلب اعتماد فرد بدبین به دیگران و در نهایت، بی اعتمادی سایرین به او میشود؛ که این نتیجه ای جز از بین رفتن روح اعتماد و تعاون و همیاری در جامعه ندارد. چنین شخصی در حقیقت در بدترین وضعیت زندگی خواهد کرد. امیرالمؤمنین-علیه السلام- می فرمایند:

أَسْوَأُ النَّاسِ حَالاً مَنْ لَمْ يَثِقْ بِأَحَدٍ لِسُوءِ ظَنِّهِ وَ لَمْ يَثِقْ بِهِ أَحَدٌ لِسُوءِ فِعْلِهِ؛ آن کس حال و روزش از همه بدتر است که به سبب گمانی اش، به هیچ کس اعتماد ندارد و به سبب بد رفتاری اش هیچ کس به او اعتماد نمی کند.^۱

۴- تجسس و عیب جویی

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّهُمُ وَ لَا تَجَسَّسُوا وَ لَا يَغْتَابَ بَعْضُكُم بَعْضًا أُيْحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ»؛ ای کسانی که ایمان آورده اید، از بسیاری از گمان ها بپرهیزید؛ زیرا بعضی از گمان ها در حد گناه است. و در کارهای یکدیگر تجسس نکنید؛ و هیچ یک از شما دیگری را غیبت نکنند، آیا هیچ یک از شما دوست دارد که گوشت برادر مرده ی خود را بخورد؟! (به یقین) همه شما از این امر کراهت دارید؛ تقوای الهی پیشه کنید که خدا توبه پذیر و مهربان است. این آیه ی شریفه از سه مسأله ی ضد

^۱ اعظم السادات، حسینی؛ همان کتاب، ص ۲۰۲، ۲۰۳.

اخلاقی(سوءظن، تجسس و غیبت) نهی فرموده، و در حقیقت بین اینها ارتباط برقرار کرده است. ابتدا از بسیاری از گمان ها نهی کرده، سپس مؤمنان را از تجسس و غیبت، به عنوان پیامدهای سوءظن، به شدت برحذر داشته است. رسول اکرم - صلی الله علیه و آله- نیز از گمان نا بجا و تجسس برخاسته از آن، نهی فرموده اند: اَيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ وَلَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا؛ از گمان دوری کنید، زیرا گمان، دروغترین سخن است؛ و نیز عیب جوئی و تجسس نکنید. ارتباط بین تجسس و بدگمانی به این صورت است که اگر فردی به دیگران بدگمان شد، طبیعتاً سعی می کند شاهی بر بدگمانی خود بیابد؛ بنابراین به جست و جوی عیب ها و مسائل شخصی افراد می پردازد، در نتیجه حریم خصوصی افراد نقض می شود و آرامش از آنها گرفته خواهد شد. در حالی که این امر با آزادی شخصی افراد منافات دارد؛ زیرا هر فرد در زندگی اش، اموری شخصی و ویژه دارد که از منظر دین منع نشده است.^۱

در این بخش به برخی پیامدهای اجتماعی سوءظن و تاثیر آن بر روی اجتماع و اطرافیان شخص می تواند داشته، باشد پرداخته شد. و هر یک از این پیامدها خود به تنهایی، میتواند یک اجتماع را از حس همدلی، آرامش، امنیت، اعتماد و... خالی کند. که در نبود هر یک از این امور جامعه از هم گسسته و راکد خواهد بود که رو به سوی نابودی خواهد برد.

۱ اعظم السادات، حسینی؛ همان کتاب، ص ۱۹۸، ۱۹۹.

نتیجه گیری:

فردی که خود را درگیر ظن های باطل می کند علاوه بر اینکه به خود آسیب های جدی می رساند، اطرافیان و حتی اجتماع نیز تحت تأثیر آن قرار گرفته و به آنها نیز آسیب می رسد. که چنین فردی نه تنها برای خود بلکه برای دیگران مضر و آسیب رسان می باشد که باید از آن دوری کرد، چرا که همنشینی با این افراد تأثیر منفی می گذارد و حتی فرد شبیه به آن شخص می شود و صفت او را می پذیرد. به علاوه سوءظن سبب می شود که جنبه های خوب انسانی در فرد و حتی اجتماع از بین برود و به جای آن، جنبه های زشت و پلید افراد خود را نمایان شود. چراکه ظن های باطل ریشه خوبی ومهربانی را در دل می خشکاند وباعث بروز گناهان دیگر خواهد شد. به طور کلی گمان بد سر منشأ گناهان متعدد وفرآوانی می شود که اگر فرد از آن غافل شود وبه گمان های باطل خود تکیه کند و به آنها بال وپر بدهد، زمینه برای گناهان دیگر نیز برای شخص فراهم می شود؛ و اگر همچنان در این راه حرکت کند، نجات پیدا کردن از آن حتی غیر ممکن و محال خواهد شد؛ مگر آنکه اراده محکم و استواری برای رهایی از آن پیدا کند که آن هم زمانی که در گناه غوطه ور شود بسیار دشوارتر خواهد شد. پس چه بهتر آنکه شخص خودرا همیشه ودر همه حال از گمان و ظن باطل محفوظ نگه دارد، واز آن دوری بجوید. زیرا عواقب آن به حدی کشنده ومهلک اند که هیچ فرد عاقلی خود را در دام آن نخواهد انداخت و مطمئناً همیشه از آن دوری می جوید.

مرا آن پیر دانای مرشد شهاب

دو اندرز فرمود بر روی آب

یکی آنکه بر خویش خوش بین مباش

دگر، آنکه بر خلق بدبین مباش

منابع و مأخذ

* قرآن

- ۱- الهامی نیا ، علی اصغر ؛ اخلاق عبادی؛ چاپ دوم، قم: نشر افق فردا، ۱۳۷۹.
- ۲- حسینی ، اعظم السادات ؛ سوءظن وحسن ظن به خدا و خلق در آیات و روایات؛ چاپ اول ، قم: نشر جامعه القرآن الکریم، ۱۳۷۸ .
- ۳- حسینی ، مینا ؛ پندارگرایی؛ چ اول، قم: نشر هاجر، ۱۳۹۴.
- ۴- خوانساری ، محمد ؛ شرح غررالحکم؛ میر جلال الدین حسینی ارموی؛ جلد ۲، چاپ ۳، تهران: نشر دانشگاه تهران، ۱۳۶۰.
- ۵- رحیمی اصفهانی ، غلام حسین ؛ اخلاق اسلامی، ج ۲، قم: نشر تفرش، ۱۳۶۶.
- ۶- سبحانی ، جعفر ؛ نظام اخلاقی اسلام (تفسیر سوره حجرات)؛ قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۷۷.
- ۷- ظاهری ، حسین ، اخلاق در خانه ۲، چاپ ۱۸، قم: نشر اخلاق، ۱۳۹۱.
- ۸- علی آبادی ، محمد لک ؛ پای درس عارفان؛ چ دوم، قم: نشر آخرین وحی، ۱۳۹۳.
- ۹- عزیزاده ، مهدی ؛ اخلاق اسلامی(مبانی و مفاهیم)؛ قم: نشر معارف، ۱۳۸۹.
- ۱۰ نراقی ، احمد ؛ معراج السعادت ؛ ، قم: موسسه انتشارات هجرت، ۱۳۷۸.
- ۱۱- هیئت تحریریه موسسه در راه حق؛ مسائل زندگی ساز اسلامی؛ چپ اول، قم: نشر در راه حق، ۱۳۶۱.